

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Светла Атанасова Атанасова**

член на научното жури, назначено със Заповед РД-16.018/23.02.2022 г. на Ректора на ШУ „Епископ Константин Преславски“;

Относно: **дисертационен труд** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Научна област: 2. Хуманитарни науки, Професионално направление: 2.2. „История и археология“, Научна специалност: 05.03.06. История на България (История на Българското възраждане);

На **Димитър Антоу Виденов**, докторант в задочна форма на обучение в докторска програма „История на България“ (История на Българското възраждане), Професионално направление: 2.2. „История и археология“ и Научна област: 2. Хуманитарни науки към катедра „История и археология“.

На тема: **„Просветно движение на българите в Хасково през Възраждането“**.

Дисертационният труд на Димитър Антоу Виденов представя задълбочено и логически завършено изследване, разработено в обем от 230 стандартни машинописни страници. Включва увод, четири глави – развити в девет отделни параграфа, заключение, приложения и библиография. Дисертацията е правилно структурирана и балансирана. Обемът на текста е приемлив за подобен род научни съчинения. Езикът и стилът на изложението са на добро ниво.

Избраната тема позволява да се направят съществени приноси и заключения на базата на използвания извор материал. Още със самото заглавие Виденов дава заявка, че Хасково е водещият културно-просветен център около който гравитират близките селища и осъществяват обмен на идеи, кадри и добри практики в обучението и възпитанието през Възраждането. Именно затова в изложението е представено просветното дело, възрожденските учители и читалищни дейци както в

Хасково така и в Харманли, Димитровград, Свиленград, Любимец, Ябълково, Криво поле, Славяново, Малево, Стамболово и т. н. Според проучванията в този географски ареал попадат между 280 до 300 селища, от които 60 са български (с.5).

Допълнителна мотивация за дисертанта представлява и факта, че до момента не е правено самостоятелно и задълбочено проучване на просветното дело в Хасковско. За тази цел Виденов обобщава всички известни факти и анализира и интерпретира нови непроучени документи.

Използваната от него литература включва 31 архивни източници и лични фондове на възрожденски просветни дейци – съхранявани в НБКМ – БИА, НБИВ – Пловдив, ТДА – Пловдив, НА на БАН, ТДА – Хасково; фондови единици от РИМ – Хасково, ИМ – Димитровград и ИМ – Харманли; 36 публикации от възрожденската и следосвобожденската преса, извори и спомени; над 83 съвременни проучвания на историци и краеведи.

Поставените цели и задачи от Виденов да проследи развитието на възрожденските процеси в сферата на просвещението и образованието, да представи създадените успешни модели в Хасково и околните селища, да акцентира върху обмена на кадри и идеи и проследи отделните етапи в развитието на учебното дело от килийните, към взаимните и светските училища са изпълнени. Ролята на женските и ученическите дружества, както и читалищата също е представена подобаващо.

Изследователската теза е успешно развита, като са използвани умело проблемно-хронологичния принцип и методиката за комплексен подход и анализ в изложението.

Първата глава от дисертацията (с. 17 – 27) е посветена на Хасково като административен и стопански център в българските земи от 20-те до 70-те години на XIX в. с развити занаяти и уседнала и панаирна търговия. Тези факти обясняват нарастващата необходимост на населението от европейско образование и култура.

Просветното движение в Хасково и Хасковско е представено в логически и исторически обособен порядък във втората и третата глава (с. 28 – 144). Кримската война се явява преломна точка в развитието на Балканите като политическо, културно и европейско развитие.

В четвъртата глава (с. 145 – 201) изследването добива завършен вид с представянето на читалищата в Хасковския край през Възраждането като културно-просветни, благотворителни, пропагандни, дружествени и дори кредитни организации и тяхната неизменна роля във формиращата се европейска и градска култура. Показателни примери в това отношение са създаденото читалище „Заря” през 1858 г. в Хасково и славянският дом в с. Ябълково, за който работят безвъзмездно братя Прошек, инж. Антон Пелц и Станислав Домбровски.

Приложенията към научното изследване също заслужават похвала.

Дисертационният труд притежава безспорни научни приноси. Налице са добрите професионални умения на Димитър Виденов да изгражда и защитава своите изследователски тези.

Най-същественният принос сред тях е направеният опит за самостоятелно изследване на просветното движение в Хасково и територията около него през Възраждането.

Сред основните акценти на дисертацията се открояват: Ролята на учителите за развитието на възрожденските обществени, икономически и културни процеси; Придобитите практически знания и умения от българите като основен фактор за развитие на националното самосъзнание и възприемчивост към идеите за политическо освобождение; Разграничаване на учителското съсловие по образование, светоглед, материално и обществено положение; Организиране на труда и заплащането на първите просветители; Издигане на ролята на училището и читалището като просветни институти, но и пропагандатори на идеите на националната революция.

Приносен момент за изследването остават професионалните биографии на редица български учители – работили в Хасково и региона на полето на просветното, църковното и освободителното движение – успешно развити в трети параграф на трета глава от дисертацията (с. 118 – 144). Сред тях се открояват личности като Атанас Чолаков, Станчо Кожухаров, Тодор Запрянов, Димитър Душанов, Стоян Заимов, Петър Берковски, Мирчо Попов, Иван Вазов, Панайот Семерджиев, Дялко Милковски и Христо поп Марков.

Анализираните факти и събития в дисертационния труд водят до заключението, че просветата през възрожденския период е неизменна и съставна част от механизмите, които изграждат нацията. Просветните дейци и образователните институции съдействат за разпространението на културата и политическите възгледи за независимост сред населението.

Представеният автореферат и справка за приносите от докторанта отговарят на съдържанието на научния труд.

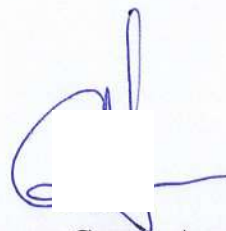
Димитър Виденов е представил три публикации по темата на дисертацията. Те разкриват приносни моменти от неговата изследователска работа, а именно: Развитието на девическото образование в Хасковския край; Създаването на взаимните училища и използваната методология от възрожденските учители и

Отбелязването на празника на славянските просветители Кирил и Методий в този регион.

Въз основа на направеното изложение предлагам на Уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” в Научна област 2. Хуманитарни науки, Професионално направление 2.2. „История и археология”, Научна специалност: История на България (История на Българското възраждане) на Димитър Антоу Виденов.

11.03.2022 г.

Велико Търново

доц. д-р Светла Атанасова